

predodređeni za ispaštanje i da ih život čeka jedino s ovu stranu smrti" pa su u svaki boj ulazili "strepeći od izdaje Vuka Brankovića, koji se za sva vremena među njih uvukao" (Samardžić, 1989).

Najnoviji panegirik ratu je zbornik Jagnje božije... u kojem se čitava priča o ratu svodi na tezu o opravdanosti svakog rata koji "vodi" srpski narod. Tako Atanasije Jevtić definišući rat kao borbu Satane i Boga, primećuje da je Srbima ostalo "da se uvek borimo i da se odbranimo. Naši su srpski ratovi uvek bili odbrambeni" uključujući i tekući, jer Srbi "nisu zašli u tuđe teritorije". Jevtić pravi razliku između napadačkog i odbrambenog rata pa je prvi "zlo" a drugi "nužda i nevolja". Ipak bosanski rat smatra "junačkim" bar što se tiče Republike Srpske (Jevtić, 1996). Po Zurovcu bosanski rat je učinio da su Karadžić i Mladić postali "mitske veličine preko kojih jedan ugroženi narod traži da bude shvaćen u svojoj herojsko-tragičnoj situaciji" jer kroz njihove likove "progovara sve najčistije i najveličanstvenije što je mogao da pokaže jedan narod u pravednoj borbi za svoj goli opstanak". Zaključuje da je u pitanju nacionalni opstanak a "u takvom vremenu sveci postaju ratnici" (Zurovac, 1996). U istom zborniku može se pročitati da "od Dušanovog povlačenja u 'svet senki' Srbi vode samo odbrambene ili oslobodilačke ratove", da je spremnost na žrtvu, "odnosno opredeljenost za carstvo nebesko" postalo "kriterij srpskog patriotizma" (Lazarević, 1996), da je mir "prinošenje žrtve ratu i pristajanje na sigurnu smrt" dok ljudi koji vode rat imaju za cilj drugu vrstu mira "koji se zasniva na slobodi koja jeste u učestovavanju i savlađivanju sile" (Laušević, 1996). Piše i da su Srbi pozvani da "svedoče istinu Zaveta i u istoriji nose zastavu borbenoga pravoslavlja" i da potsećaju svet "na univerzalni duhovni smisao rata za Krst Časni i Zlatnu Slobodu"; da pošto zlo napada prvo i nasilno, može mu se suprotstaviti "isključivo silom pravednoga otpora i odbrane"; da u odbrambenom ratu "nema greha i zla" pa je "pravoslavno prihvatanje rata" boriti se u pravednom ratu i za pravedan cilj, čija je paradigma "s nama je Bog, razumite narodi, i odstupite jer je s nama Bog". Razvijaju se teze o "svetom srpskom ratniku", o "Hristovim Srbima" čiji je zadatak da osmisle svoje učešće u ratu "podizajući ga ličnim podvigom heroizma ili mučeništva na nivo zavetnog rata" koji "nam mistički govori u kostima našim, još pre rođenja iz utrobe materine". Pominje se duhovni smisao rata, Bog koji ratom spasava od istorijske i duhovne apatije, hrišćani koji nisu za mir ovoga sveta, jer je on neprijateljstvo prema Bogu, već "za rat samodovoljnom miru", "Otađbinski rat u Srpskoj i Krajinama" koji je očistio nacionalnu dušu i pokazao "pravi srpski pravoslavni put", i zaključuje da "niko hrišćanski otađbinski rat nije dobio sve bivajući 'za mir' i bezbožne mirotvorce u njihovim 'mirovnim' naporima podržavajući, jer se Sloboda Zlatna uvek Krstom Časnim i na silu zadobija" (Arsenijević, 1996). Danas su opšte mesto teze da "Srbi nikada nisu vodili agresivne i osvajачke ratove, ali su u odbrani svoje slobode ispoljavali izuzetnu borbenost i nadljudsku smionost" (Zurovac, 1997), odnosno da srpski narod "nikada u svojoj istoriji, nije vodio agresivne i osvajачke ratove, ali je bio meta mnogih agresija" (Zurovac, 2000).

I ova kao i sve prethodne, teza o odbrambenom ratu, bila je prisutna i kod starih autora, ali je uglavnom dopunjavana navođenjem izuzetaka od "pravila". Stereotipnost sudova koja nastaje ne samo kao rezultat automatskog ponavljanja već i kao proizvod redukcije ponovljenog, omogućila je danas rasprostranjenu tezu o "uvek samo odbrambenom ratu", bez ograda o izuzecima koje su bile svojstvene starim piscima. Tako po Stanojeviću "svi ratovi u istoriji srpskoga naroda, sa vrlo neznatnim izuzetkom, ratovi su za slobodu", pa "nema naroda koji bi se mogao potužiti, da je bio ugnjetavan od Srba", srpski narod se "u celoj svojoj prošlosti, redovno samo branio od napadaja raznih neprijatelja", "nije nikada osvajao tuđe zemlje i pokoravao strane narode", a izuzetak je bio car Dušan (Stanojević, 1915). Pišući o ratu 1913, Dragiša Vasić se ljutio na Gustava le Bona koji je izjednačavao nedela Srba i Bugara, pa se pitao "zašto g. Le-Bon daje svima nama bugarsku ocenu; zašto on tako olako daje jedno generalno mišljenje o svima balkanskim narodima koji se tako duboko razlikuju". Jer, Srbi su braneći se, hteli da "kazne jedno odvratno neverstvo suseda svoga", pri čemu "naš narod borio se tada kao takmac, viteški; on je hteo da pobedi, jer beše u pravu; on je hteo još da pobedi iz ambicije, ali ne iz mržnje". Nastavljao je, "nikad, zaista, nikad, mi smo beskraino uvereni, zarobljeni Srbi, jedan narod ovako slavnih tradicija, nisu mogli onako postupati kao Bugari", "njihov život nije bio život naroda koji je osvajao, već život naroda koji se oslobađao", "oni nisu izazivali, nego su izazivani; oni nisu prinuđavali već su primoravani da se bore i da se brane". Čak i kada je priznavao da se Srbima "surovost možda, mogla prebaciti" a ticala se ugušenja albanske pobune 1913, zaključivao je da je ta reakcija bila "relativno umerena i retko kad je prelazila granice pravedne odmazde" (Vasić, 1919).

Razlika između "naše" i "njihove" moralnosti u ratu ispoljavala se u tezama, npr. s početka veka, da su Bugari "uneli u svoj prosvetni rad bombu, kamu i teror u najsvirepijem obliku" dok su se Srbi "kroz sve to vreme držali mirno, humano, čovečki", pa su srpski četnici zadržali "svoju čestitost do kraja", dok su bugarske komite izvodile "krvavo svoju misiju pobugarivanja Makedonije" (Stepanović, 1913). Bugarsko vladanje Makedonijom je bilo "zavojevačko", a srpsko je imalo "sasvim drukčiji karakter", tj. bilo je "solidnije nego bugarsko", dok je u Balkanskom ratu pobedila "ne samo pravedna srpska nacionalna stvar nego i veća kultura, i duha i tela, nad manjom kulturom", jer su se sukobila dva načela, "životni interesi srpskoga naroda i imperijalizam bugarskog" (Belić, 1913); bugarska vladavina u Makedoniji bila je "zavojevačka" dok je kralj Milutin u nju ulazio "ne kao osvajač no kao brat i osloboditelj" (Tomić, 1918); srpsko načelo je bilo "radnja na obezbeđenju nacionalne individualnosti" a bugarsko "princip prevlasti", pa su Bugari od najstarijih vremena "naši najveći i najopasniji neprijatelji, čija je zavojevačka politika vekovima dolazila u sukob sa legitimnim pravima i nacionalnim interesima našega naroda"; Bugari su "jedan od najglavnijih istorijskih prepreka našem narodnom ujedinjenju" a još kod Velbužda pobedu je "izvojevalo srpsko načelo narodnosne države u borbi sa zavojevačkim težnjama bugarskog naroda" (Simić, 1918); u Makedoniji se na svakog "turskoga ili arnautskoga zulumčara javljao hrišćanski gorski osvjetnik" (Hadži-Vasiljević, 1928); Bugari su tamo od srednjeg veka doživljavani kao "nekulturni tuđinci i ugnjetači" dok je srpska vladavina imala "sasvim drugi karakter" jer "Srbi u Makedoniji nisu bili zavojevači, već oslobodioci" (Đorđević, 1929).